

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-39>

**STUDY OF THE BASIS OF THE SOCIAL CONDITIONING
OF THE CRIMINALIZATION OF CRIMES PROVIDED
FOR IN ARTICLE 191 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

**ВИВЧЕННЯ ПІДСТАВИ СОЦІАЛЬНОЇ ОБУМОВЛЕНOSTІ
КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ
СТАТТЕЮ 191 КК УКРАЇНИ**

Osadchyi B. V. Осадчий Б. В.

*Postgraduate Student at the Department of
Criminal Procedure, Detective and
Operational and Investigative Activities
Odesa Law Academy National University
Odessa, Ukraine*

*аспірант кафедри кримінального
процесу, детективної та
оперативно-розшукової діяльності
Національний університет «Одеська
юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Дослідження привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем на сучасному етапі кримінологами приділено недостатньо уваги. Ґрунтовний аналіз опублікованих наукових праць дозволив зробити висновок, що основна увага проблематиці вказаного питання приділялася у межах кримінально-правових або криміналістичних досліджень. Комплексне кримінологічне дослідження до сьогодні відсутнє, що обумовлює необхідність його проведення, звичайно, з врахуванням наукових результатів, отриманих у суміжних науках. Необхідним для досягнення цілей нашого дослідження є встановлення соціальних основ криміналізації злочинів дослідженого виду.

Для більш детального вивчення соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за злочини передбаченні статтею 191 КК України звернемося до наукової літератури. Загалом вказане питання вже піддавалися глибинному аналізу науковців, а тому наше дослідження у цьому підрозділі буде ґуртуватися на результатах наукових робіт цих вчених. Звернемося до підстав такої криміналізації, до того ж за основу будуть взяті підстави запропоновані С. С. Сироваткою в дисертаційній роботі «Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вчинені у співучасті». Так, у своєму дослідженні науковець приходить до висновку, що рівень суспільної небезпечності розглянутих нами злочинних діянь є достатнім для того, щоб кримінальна відповідальність за їх вчинення продовжувала існувати, оскільки вони посягають на право власності

незалежно від її форми, що є непорушним для будь-якої форми власності. Для заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем підвищує рівень суспільної небезпечності той факт, що таке діяння вчиняється спеціальним суб'єктом – службовою особою, яка наділяється повноваженнями щодо цього майна [1]. Безумовно злочини проти власності відносяться до так званих ядерних злочинів, за порушення яких передбачена відповідальність у всіх країнах світу.

Як другу підставу автор зазначає, що кількість зареєстрованих випадків злочину, передбаченого статтею 191 КК України щороку знаходиться на досить високому рівні. Можна стверджувати, що розглядані нами злочинні діяння є хоча і не достатньо поширеними, але типовими для нашої держави [1]. Загалом погоджуючись із тезою про відносно масовість вказаних злочинів, не можна підтримати позицію автора про «не достатню поширеність». Варто врахувати, що вказана робота є кримінально-правовою, а тому вивчення статистичних закономірностей для автора було похідним. Все проведені нами дослідження дають підстави стверджувати, що офіційна статистика не враховує значну масу латентних злочинів, що також є додатковим детермінуючим фактором динаміки проросту таких злочинів.

Не можемо також погодитися із наступною підставою криміналізації злочинів дослідженого виду. Так, С. С. Сироватка зазначає, «незначну кількість засуджених та постійне і досить істотне зменшення кількості засуджених за вчинення розгляданого злочину у співучасті, у тому числі за організовані її форми, можна пояснити не тільки тим, що кількість таких злочинних діянь істотно зменшилась, а й тим, що дана кримінально-правова норма є недосконалою, що у свою чергу тягне за собою складність доведення винуватості злочинців, яких вже було викрито» [1]. По-перше кількість засуджених не є підставою криміналізації. По-друге, ефективність норми кримінального закону проблематично оцінювати саме з точки зору ефективності діяльності правоохоронних органів, адже вона (діяльність) не є сталою величиною, а її результативність пояснюється не виключно конструкцією кримінально-правової норми, а й професіоналізмом самих працівників. Тому кількість засуджених осіб є похідною стосовно криміналізації певного виду поведінки, і відображає у більшій мірі саме дієвість системи кримінального переслідування.

Як наступну підставу, автор зазначає, що «особи, які вчинили розглядані нами злочинні діяння потребують впливу виключно з використанням найсуворіших заходів державного примусу, а саме тих, що може нам надати лише кримінальне право. Цими заходами є кримінальні покарання. Впоратись із діяннями, що мають достатньо високий рівень суспільної небезпеки за допомогою адміністративної чи цивільно-правової відповідальності навряд чи можливо» [1]. Загалом

погоджуючись із вказаною підставою зазначимо, що вона потребує більш детального вивчення стосовно характеристики особи злочинця.

До наступної підстави соціальної обґрунтованості криміналізації досліджуваних видів поведінки є наслідки, тобто збитки або матеріальні втрати, що спричиняються вказаною протиправною поведінкою. До того ж у контексті порівняння із іншими злочинами проти власності, такі збитки є чи не найбільшими в контексті співставлення кількості облікованих правопорушень та суми завданої шкоди.

Наступною підставою криміналізації С. С. Сироватка визначає ставлення суспільства до такого виду поведінки. Так, автор зазначає, що українське суспільство переважно негативно ставиться до такого виду злочинної діяльності і підтримує його те, що воно залишається криміналізованим. До того ж, що стосується історичних традицій, то у вітчизняних нормативних актах відповідальність за корисливі посягання на власність у тому чи іншому вигляді існує з часів Руської правди, тому відповідність цій підставі криміналізації відповідальність за розглядані злочинні діяння виглядає очевидною і беззаперечною [1]. Перераховані підстави, на нашу думку, є основоположними. Безумовно криміналізація розглянутого виду злочинів породження об'єктивними потребами соціуму в кримінально-правовій охороні суспільних відносин, у нашому випадку – права власності.

Соціальна необхідність кримінально-правової охорони відносин власності, які є об'єктом охорони в статті 191 КК України формується у суспільстві, як серед окремих соціальних груп, так і у населення всієї країни. До того ж правова потреба виникає, якщо за наявності міжнародних зобов'язань щодо криміналізації злочинів у виді злочинів у виді привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що було описано у цьому розділі. Варто звернути увагу, що соціальна, політична і правова потреби криміналізації злочинів у виді привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем збігаються, що обґрунтовується, як соціальними цінностями українського суспільства, а також міжнародними зобов'язаннями України. Це свідчить про належний рівень кримінально-правової політики держави, яка відповідає, у цій частині, потребам суспільства у протидії злочинам передбачених статтею 191 КК України.

Література:

1. Сироватка С. С. Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вчинені у співучасті : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. С. 95–97.